

Пет международни бърненски срещи на преподавателите по южнославянски езици в славянски и неславянски контекст

Д-р Павел Крейчи

Резюме:

Статията говори за пет международни срещи на преподавателите по южнославянски езици като чужди, които се състояха на Масариковия университет в Бърно, Чехия, в периода от 2010 до 2014 година.

Ключови думи:

преподаване на български като чужд; преподаване на македонски като чужд; преподаване на сръбски като чужд; преподаване на хърватски като чужд; преподаване на словенски като чужд

The Five Brno International Meetings of South Slavonic Languages' Teachers for Foreigners in Slavonic and non-Slavonic context

Pavel Krejčí

Abstract:

The paper is about five international meetings of South Slavonic languages' teachers for foreigners, which were organized from Department of Slavonic Studies (Faculty of Arts, Masaryk University in Brno, Czechia), in the period of years 2010 – 2014.

Key words:

teaching Bulgarian for foreigners; teaching Macedonian for foreigners; teaching Serbian for foreigners; teaching Croatian for foreigners; teaching Slovenian for foreigners

От 2010 до 2014 год. членовете на широката славистична общност имаха възможност да участват в конференции, посветени преди всичко на изучаването на южнославянските езици в славянски и неславянски контекст. Организацията на тези славистични – или по-скоро южнославистични или балканистични четения, беше в ръцете на Катедра по славистика (Философски факултет на Масариковия университет в Бърно, Чехия), по-точно на неговия Отдел (Семинар) по южнославянски филологии и балканистика. Първоначалната идея да се организират езиковедски конференции, които да бъдат насочени преди всичко към проблематиката на изучаване на южнославянските езици като чужди, т.е. към практическите проблеми на усвояването им от чужденци, беше на д-р Елена Крейчова, която през 2009 година вече беше натрупала повече от десетгодишен опит като преподавател по български език в рамките на българска филология, а по-късно и в рамките на специалност балканистика (като главен асистент тя работи в университета от 2006 година) в Масариковия университет.

Прекият ѝ преподавателски опит повлия тясно тематичното профилиране на първата по рода си конференция, която беше организирана през **март 2010 г.** с насоченост към българистиката в чужбина и преподаването на българския език за чужденци. Причината за насочването към изследването на езиците от лингводидактическа гледна точка – освен собственият ѝ опит и желание – бяха и редица въпроси, които по принцип съпътстват всяко университетско филологическо обучение – още повече,

когато имаме предвид, че: 1. става въпрос за обучението на един чужд език от самото начало, и 2. много често студентите по такъв начин следват повече от един език едновременно. Въпросите, които бяха разгледани на конференцията през 2010 г. (наименованието ѝ беше „*Преподаването на български език като чужд в славянски и неславянски контекст*“), а също така през следващите години, бихме могли да обобщим в няколко групи:

1. междуезикова интерференция;
2. трудности при превод;
3. трудности, свързани с преподаването и овладяването на определени граматични, семантични и стилистични явления;
4. учебници и учебни помагала – качество, съдържание, предназначение, достъпност и т. н.;
5. речници (преди всичко тълковни и двуезични), помагала, граматика;
6. подкрепа от държавни образователни институции на лекторатите в чужбина (както на официалните, така и на тези, които са осигурени по друг начин от самия чуждестранен университет);
7. модерни тенденции в езиковото обучение и тяхното имплементиране в процеса на обучение по т. нар. малки езици;
8. интерес на чуждестранните студенти към следването на някоя от южнославянските филологии и промените му във времето (брой на студентите, теми на дипломните им работи и т. н.);
9. въпроси за запазването на традиционното филологическо обучение от една страна, и за по-голямата степен на комерсиализацията от друга (с по-голям акцент върху практическата му насоченост).

Първият международен форум на преподавателите по български език от Централна и Югоизточна Европа се проведе под патронажа на Негово превъзходителство посланика на Република България в Прага Здравко Попов и беше посветен на 100-годишнината от рождението на видния български езиковед и дългогодишен директор на Института за български език към БАН **проф. Любомир Андрейчин** (1910 – 1975). Съорганизатор на форума, освен Семинара по южнославянски филологии и балканистика, беше и гражданско сдружение Порта Балканика. Резултатът от първата среща беше сборникът *Преподаването на български език като чужд в славянски и неславянски контекст* (Съставители: Елена Крейчова и Павел Крейчи, Бърно: Porta Balkanica, 2010, 177 с., ISBN 978-80-904846-0-3).

След успеха на първата конференция, следващата през **април 2011 година** („*Výuka jihoslovanských jazyků v dnešní Evropě*“) вече беше двудневна и представляваше истинска южнославянска среща. Участниците от Чехия, Словакия, Полша, Унгария, Словения, Хърватия, Сърбия, Македония и България докладваха за преподаването на южнославянските езици като чужди както извън рамките на южнославянските държави, така и в собствените им държави, но на чужденци. Интересно беше да се направи разлика между проблемите на изучаването на южнославянските езици в

южнославянски контекст (напр. български в Сърбия или Хърватия, сръбски в България...), в по-широк славянски контекст (напр. в Чехия или Словакия) и в неславянски контекст (напр. български в Унгария). За разлика от около двадесетината участници в първата конференция, през 2011 г. вече приветствахме двойно повече колеги-лингвисти. Този втори международен форум се проведе под патронажа на декана на Философския факултет на Масариковия университет проф. Йозеф Кроб и посветен беше на 140-годишнината от смъртта на видния български възрожденски деец и пропагатор на новобългарската форма на книжовния български език **д-р Петър Берон** (1795 – 1871). Съорганизаторът на форума освен Семинара по южнославянски филологии и балканистика беше гражданско сдружение Порта Балканика, финансова подкрепа имаше и от страна на Българския културен институт в Прага. Резултат от втората среща беше сборникът *Výuka jihoslovanských jazyků v dnešní Evropě* (Editoři: Elena Krejčová, Pavel Krejčí, Michal Przybylski, Brno: Porta Balkanica, 2011, 319 s., ISBN 978-80-904846-2-7).

След успеха на всъщност първата истински южнославистична конференция се замислихме като организатори над възможностите за разширяване и обогатяване на следващата среща. След обстойно обмисляне разширихме програмата на третата среща с включване на проблематиката на преподаване на някои неславянски балкански езици (конкретно албански) в славянска среда. Двудневна конференция („*Výuka jihoslovanských jazyků v Evropě – současnost a perspektivy*“), организирана през **март 2012 година** отново от бърненските балканисти, Порта Балканика и с подкрепата на БКИ в Прага и отново под патронажа на декана проф. Кроб, беше посветена на 420-годишнината от рождението на „учителя на народите“, чеха **Ян Амос Коменски** (1592 – 1670). За първи път в програмата включихме пленарен доклад, който беше свързан с дейността на личността, на която беше посветена конференцията. Докладът „*Komenský a jeho cesta světla*“ беше представен от Михаела Солейман пур Хашеми (Michaela Soleiman pour Hashemi), професор от МУ по чешка литература. Броят на участниците беше приблизително същият като предишна година. Докладите от конференцията заедно с рецензията на сборника от 2011 г. от пловдивския бохемист Борислав Борисов бяха включени този път в списанието на бърненските слависти *Opera Slavica* като специален *Blok jihoslovanských studií* (*Opera Slavica. Slavistické rozhledy*, roč. XXIII, č. 4, Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 69–391 [323 s.], ISSN 1211-7676).

Най-мащабна беше нашата конференция в **края на май и началото на юни 2013 година**. Четвъртата среща („*Výuka jihoslovanských jazyků a literatur v dnešní Evropě*“) беше посветена на 1150-ия юбилей на мисията на **светите солунски братя Константин-Кирил и Методий** във Великоморавия (863). Освен с повече от сто чешки и чуждестранни участници имахме честта да приветстваме и участието на политическа делегация на високо ниво от България. Вицепрезидентът на Република България Маргарита Попова, която лично откри конференцията, заедно с декана Йозеф Кроб бяха двама патрони на събитието. Пленарните доклади бяха свързани с кирило-методиевските изследвания. Маргарита Попова в своето слово посочи значението на

дейността на светите братя и великоморавска мисия за съвременните славяни и цяла Европа. Пленарният доклад „Cyril a Metoděj a jejich Slované – nerozdělené dědictví“ беше представен от Маргарита Младенова, доцент от СУ по бохемистика и славистика. С дейността на солунските братя беше също свързана една цяла секция. Както личи от названието на конференцията, тематично я разширихме и с проблематиката на преподаването на южнославянските литератури в чужбина и на чешката (и словашката) литература в южнославянската среда. Резултатът от четвъртата среща беше сборникът *Výuka jihoslovanských jazyků a literatur v dnešní Evropě* (Editoři: Elena Krejčová a Pavel Krejčí, Brno: Porta Balkanica, 2014, 702 s., ISBN 978-80-904846-7-2).

Петата среща на преподавателите по южнославянски езици и литератури протече през **май 2014 година**. Темите, които определиха организаторите, отново покриваха най-широкия възможен диапазон (както през 2013 г.): преподаване на южнославянските езици (като чужди), преподаване на южнославянските литератури, преподаване на чешки (или словашки) в южнославянската среда, преподаване на чешка (или словашка) литература в южнославянската среда и преподаване на неславянските балкански езици в славянската среда. След положителния опит от миналата среща отново обвързахме една цяла секция с личността, на която беше посветена цялата конференция – този път си припомним 150 години от смъртта на сръбския езиковед и успешен реформатор на сръбската книжовна норма и сръбския правопис **Вук Стефанович Караджич** (1787 – 1864). Двудневната конференция под наслов „*Výuka jihoslovanských jazyků a literatur v dnešní Evropě*“ беше както винаги организирана от бърненската Катедра по славистика (по-точно от нейния Семинар по южнославянски филологии и балканистика), но този път в съдействие с Чешката асоциация на славистите (Česká asociace slavistů). Финансовата подкрепа беше изпратена традиционно от Българския културен институт в Прага. Пленарният доклад „Ние и Европа“ беше представен от Здравко Попов, доцент от СУ по философия и бивш посланик на Република България в Прага. Броят на участниците беше съзнателно намален в сравнение с предишната конференция, отново се върнахме към 30-40 участници, което смятаме за оптимално. Сборникът от последната среща на преподавателите по южнославянските езици и литератури ще излезе през 2015 година.

Разбира се, освен научната програма, в конференциите бяха включени и културни събития. Във връзка с това трябва да посочим сътрудничеството с **Моравски регионален музей** в Бърно, който е бил винаги отзивчив и е помагал с организирането на вечерни културни програми и предоставял за използване своите зали. През 2013 година успяхме да разширим нашето сътрудничество с още един подобен субект – **Етнографския музей**, който по същото време беше подготвил изложбена експозиция на тема „Кирил и Методий – време, живот, дело“ („Cyril a Metoděj – doba, život, dílo“). Културната част на конференцията беше обвързана и с ансамбъла за български народни танци „**Пирин**“ от Бърно, който всяка година редовно освежаваше тържествените вечери със своята фолклорна програма. Тука също трябва да благодарим на **Павел Кошулич** от град Хустопече, Южна Моравия, който винаги дава

безвъзмездно най-различни вина марка *Kossulitz* (*Vinařství Košulič* – www.vinokosulic.cz) за нашите научни срещи. Що се отнася до самите **участници**, може да се каже, че въпреки тематичната рамка успяхме да привлечем вниманието на доста широк диапазон на преподаватели и учени. Освен домакините-чехи у нас са вземали участие албанци, босненци, българи, македонци, поляци, румънци, словаци, словенци, сърби, унгарци и хървати. Участниците са както от различни университети и други академични институции, така и от средни или основни училища или културни центрове (Чешкия център в София, Българския културен институт и Румънския културен институт в Прага). Участниците бяха както хабилиитирани лица – професори и доценти – известни учени от различни славянски филологии или в славистиката като цяло (Радослав Вечерка, Боян Вълчев, Мария Добрикова, Иван Доровски, Диана Иванова, Зринка Йеласка, Маргарита Младенова, Иво Поспишил, Михаела Солейман пур Хашеми, Вацлав Щепанек и др.), така и много млади учени – студенти-докторанти, т.е. както учени с 50-60-годишен научен опит, така и тепърва прощаващата научна генерация на възраст около 25 години.

Вместо заключение можем да кажем, че самата идея да се организира международна платформа за срещи на лингвисти, които се занимават предимно с преподаването на чуждите езици (както в практически, така и в теоретичен план), а по-малко с теоретичните въпроси, беше многократно приветствана като изключително полезна. Като сполучлива се оказа също така идеята за чешко-(словашко)-южнославянска насоченост на темите, тъй като поради това беше възможно да се направи един сравнителен анализ на проблемите на преподаването (и съответно следването) на различните южнославянски езици в чужда среда – не само в чешка, но и друга (южно)славянска или дори неславянска (напр. немска или унгарска). Трябва също така да се отбележи, че такъв тип конференции досега не е имало в рамките на бърненската славистика. Серията балканистични симпозиуми, водещи началото си от 1969 година и провеждани до 2005 година (когато се състоя последният /засега/ балканистичен симпозиум) и организирани само шест пъти в рамките на този период, представляват комплексна среща предимно на чешките и словашките учени-балканисти (историци, литературоведи, езиковеди, етнологии и др.). Ясно е, че при нашата конференция става дума за друг тип научна среща, с други проблеми за решаване, с по-тясна научна насоченост, която също се доказва като плодотворна и необходима.

Литература:

Blok jihoslovanských studií [кол. авт.]. *Opera Slavica. Slavistické rozhledy*, XXIII/2013, 4. Brno: Masarykova univerzita 2013, s. 72–391.

Borislav BORISOV (rec.): *Výuka jihoslovanských jazyků v dnešní Evropě*. Eds. Elena Krejčová, Pavel Krejčí, Michal Przybylski. 1. vyd. Brno: Porta Balkanica, 2011. 319 s. ISBN 978-80-904846-2-7. *Opera Slavica. Slavistické rozhledy*, XXIII/2013, 4. Brno: Masarykova univerzita 2013, s. 69–71.

Elena KREJČOVÁ, Pavel KREJČÍ (eds.): *Výuka jihoslovanských jazyků a literatur v dnešní Evropě*. Brno: Porta Balkanica 2014, 702 s.

Elena KREJČOVÁ, Pavel KREJČÍ, Michal PRZYBYLSKI (eds.): *Výuka jihoslovanských jazyků v dnešní Evropě*. Brno: Porta Balkanica 2011, 319 s.

Natalija ULČNIK: Konferenca o poučevanju južnoslovanskih jezikov in književnosti. *Slavia Centralis*, 2013, 1. Maribor: Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru 2013, s. 115–117.

Елена КРЕЙЧОВА, Павел КРЕЙЧИ (eds.): *Преподаването на български език като чужд в славянски и неславянски контекст*. Бърно: Porta Balkanica 2010, 177 с.